

بایسته‌ها و مؤلفه‌های تعریف «فیلم فاخر و ارزشمند» و معیارهای تشخیص آن (موضوع ماده (۷۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مسلسل:

۲۱۰۴۹

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۷/۱۶

عنوان گزارش:

بایسته‌ها و مؤلفه‌های تعریف «فیلم فاخر و ارزشمند» و معیارهای تشخیص آن
(موضوع ماده (۷۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت)

نوع گزارش:

طرح / لایحه راهبردی نظارتی پیش نویس قانونی

نام دفتر:

مطالعات آموزش و فرهنگ (گروه فرهنگ عمومی، هنر و صنایع خلاق)

تهیه و تدوین:

محمدامین قاسمی پیربلوطی

مدیر مطالعه:

رضا مستح

ناظران علمی:

موسی بیات، سعید شفیعا (گروه فرهنگ عمومی، هنر و صنایع خلاق)

ناظر علمی خارج از مرکز:

جعفر رجب‌لو (عضو هیئت علمی دانشگاه جامع علوم انتظامی)

اظهار نظر کننده خارج از مرکز:

محسن محسنی نسب (نویسنده، کارگردان و تهیه کننده سینما)

گرافیک و صفحه آرایی:

سیده فاطمه ابوطالبی

ویراستار ادبی:

زهره عطاردی

واژه‌های کلیدی:

۱. فیلم فاخر و ارزشمند
۲. قانون برنامه هفتم پیشرفت
۳. سینمای ملی
۴. تعالی هنری
۵. سبک زندگی ایرانی-اسلامی

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۴/۵/۴

فهرست مطالب

۶	چکیده
۷	خلاصه مدیریتی
۸	۱. مقدمه
۹	۲. پیشینه‌های سیاستی و تقنینی
۱۳	۳. مفاهیم مشابه «فیلم فاخر و ارزشمند» در سینمای جهان
۱۴	۴. انگاره‌هایی نادرست پیرامون چیستی «فیلم فاخر»
۱۵	۵. لزوم طراحی سازوکار اجرایی تشخیص فیلم فاخر و ارزشمند
۱۶	۶. چارچوب پیشنهادی برای تعریف و تشخیص فیلم فاخر و ارزشمند
۲۰	منابع و مآخذ

فهرست جداول

۱۰	جدول ۱. جهت‌گیری‌های کلی و موضوعات توصیه‌شده و پیشنهادی مقام معظم رهبری برای فیلم‌سازی
۱۲	جدول ۲. جایگاه هنر و سینمای فاخر و ارزشمند در سند نقشه مهندسی فرهنگی کشور

بایسته‌ها و مؤلفه‌های تعریف «فیلم فاخر و ارزشمند» و معیارهای تشخیص آن (موضوع ماده (۷۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت)

[DOI: 10.22034/report.mrc.2025.1404.33.7.21049](https://doi.org/10.22034/report.mrc.2025.1404.33.7.21049)

چکیده

ماده (۷۴) «قانون برنامه هفتم پیشرفت»، دولت را به «تولید سالیانه ۲۰ فیلم سینمایی فاخر و ارزشمند» مکلف کرده است؛ اما ابهام در تعریف مفاهیم «فاخر» و «ارزشمند»، اجرای بهینه این حکم را با چالش‌های جدی از جمله تفسیرهای سلیقه‌ای و هدررفت منابع مواجه می‌سازد. این گزارش، با اشاره به وضعیت نامطلوب محتوایی سبداکران فعلی، بر ضرورت ارائه یک تعریف دقیق برای تحقق اهداف راهبردی قانونگذار تأکید می‌کند. به این منظور، ضمن مرور جایگاه «هنر فاخر و ارزشمند» در اسناد بالادستی و بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) و بررسی مفاهیم مشابه در سینمای جهان، انگاره‌های نادرستی همچون برابر دانستن فیلم فاخر با آثار پرهزینه یا سفارشی، مورد نقد قرار گرفته است. هسته مرکزی این گزارش، ارائه یک چارچوب عملیاتی برای تعریف و تشخیص این آثار است. بر این اساس، «فیلم فاخر و ارزشمند» اثری افتخارآفرین است که از سه مؤلفه بنیادین «غنای محتوایی»، «تعالی هنری» و «ظرفیت اثرگذاری» برخوردار باشد. همچنین، یک فرایند ارزیابی دومارحله‌ای (پیشینی و پسینی) با معیارهای دقیق و قابل سنجش برای شناسایی و حمایت از این آثار پیشنهاد شده است.

بیان / شرح مسئله

ماده (۷۴) «قانون برنامه هفتم پیشرفت»، دولت را به «تولید سالیانه ۲۰ فیلم سینمایی فاخر و ارزشمند» مکلف کرده است. این تکلیف راهبردی، با چالش بنیادین ابهام در تعریف مفاهیم کلیدی «فاخر» و «ارزشمند» در مرحله اجرا مواجه است. فقدان یک تعریف عملیاتی، دقیق و مورد اجماع، می‌تواند اجرای این حکم مهم را با سه آسیب جدی مواجه سازد: ۱. تفسیرهای سلیقه‌ای در تخصیص بودجه و حمایت‌ها؛ ۲. هدررفت منابع به دلیل کمبود معیارهای شفاف برای ارزیابی طرح‌ها و سنجش موفقیت نهایی و ۳. عدم تحقق اهداف راهبردی قانونگذار، که صرفاً تولید کمی نبوده، بلکه ارتقای عمق فرهنگی کشور از طریق آثار تأثیرگذار و ماندگار است. این مسئله در شرایطی مطرح می‌شود که سبداکران سینمای ایران دچار عدم توازن است؛ از سویی، بخش عمده گیشه در اختیار فیلم‌های خنده‌دار سطحی و تجاری قرار دارد و از سوی دیگر، برخی فیلم‌های اجتماعی با رویکرد سیاه‌نمایی و با هدف جلب نظر جشنواره‌های خارجی تولید می‌شوند. در چنین فضایی، حکم ماده (۷۴) تلاشی برای احیای سینمای هویت‌بخش و راهبردی است؛ اما موفقیت این تلاش، در گرو رفع خلأ تعریف «فیلم فاخر و ارزشمند» و ارائه یک چارچوب کارشناسی دقیق برای تشخیص مصادیق است.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

مفهوم «هنر فاخر» ریشه‌های محکمی در اسناد بالادستی و به‌ویژه بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) دارد که بر مؤلفه‌هایی چون «هنر متعهد»، «تلفیق قالب (فرم) قوی و محتوای متعالی» و «هویت ملی و امیدآفرینی» استوار است. همچنین مفاهیم مشابهی در سینمای جهان برای تفکیک سینمای فرهنگی از سینمای تجاری صرف وجود دارد؛ نظیر «فیلم اعتبار آور» در آمریکا، «سینمای مؤلف» در فرانسه یا فیلم‌های «ملودی اصلی» در چین که گاه با حمایت راهبردی دولت تولید می‌شوند. به‌طور کلی، دوانگاره رایج اما نادرست درباره چیستی فیلم فاخر وجود دارد که بدین صورت قابل نقدند: ۱. «فیلم فاخر» لزوماً «فیلم پرهزینه» نیست؛ سینمای ایران سرشار از آثار ماندگاری است که با بودجه‌های متعارف، اما با تکیه بر اصالت هنری و عمق اندیشه خلق شده‌اند؛ ۲. «فیلم فاخر» به‌معنای اثر «سفارشی و شعارزده» نیست؛ چراکه اثری که به دور از ظرافت هنری و پردازش عمیق باشد، اساساً دایره تعریف «فاخر» خارج است. بدین ترتیب، ارائه یک «تعریف نظری» صرف، برای حل مسئله «ابهام» کافی نیست. مفاهیمی چون «غنا محتوایی» یا «تعالی هنری» ماهیتی کیفی و تفسیرپذیر دارند. بنابراین، برای گذار از ابهام در اجرا و جلوگیری از اعمال سلیقه، لازم است یک «سازوکار اجرایی» شفاف، تخصصی و ساختارمند طراحی شود.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

راهکار اصلی پیشنهادی این گزارش، گذار از ابهام فعلی به یک سازوکار اجرایی شفاف، تخصصی و ساختارمند است که در قالب یک پیش‌نویس آیین‌نامه و متمرکز بر محورهای زیر به‌منظور شناسایی فیلم‌های سینمایی فاخر و ارزشمند ارائه شده است:

۱. **ارائه تعریف قابل سنجش:** «فیلم فاخر و ارزشمند» اثری افتخارآفرین تعریف می‌شود که «محتوای غنی» و «قالب (فرم) متعالی» را هنرمندانه در هم می‌آمیزد. این تعریف به سه مؤلفه قابل ارزیابی تجزیه می‌شود که عبارتند از: غنا محتوایی (پردازش عمیق، پژوهش بنیان و غیر کلیشه‌ای موضوعات و ترویج ارزش‌ها به دور از شعارزدگی)، تعالی هنری (کیفیت ممتاز در فیلم‌نامه و اجرای فنی و کارگردانی) و ظرفیت اثرگذاری (توانایی ایجاد گفتمان در جامعه و قابلیت نفوذ فرهنگی در سطح ملی و بین‌المللی).

۲. **ایجاد فرایند دوماه‌ای:** به‌جای ارزیابی در یک نقطه، یک فرایند ارزیابی شفاف در دو مرحله پیشنهاد می‌شود؛ ارزیابی پیشینی برای سنجش ظرفیت بالقوه طرح و فیلم‌نامه (بر اساس معیارهایی چون غنا پژوهشی، کیفیت ساختاری و انطباق راهبردی) و ارزیابی پسینی

برای سنجش محصول نهایی (بر اساس معیارهایی چون کیفیت هنری، باز خورد منتقدان و افتخارات ملی و بین‌المللی).

۳. تشکیل کارگروه تخصصی با سازوکار شفاف: پیشنهاد می‌شود «کارگروه ارزیابی سینمای فاخر و ارزشمند» ذیل سازمان امور سینمایی تشکیل شود. ساختار این کارگروه بر تفکیک نقش تصمیم‌گیری از کارشناسی استوار است؛ مسئولیت تصمیم‌گیری نهایی و حق رأی در اختیار اعضای دولتی قرار می‌گیرد. در مقابل، متخصصان کلیدی سینما (شامل کارگردان، فیلم‌نامه‌نویس، منتقد و صاحب‌نظر فرهنگی و هنری)، به‌عنوان بازوی مشورتی و بدون حق رأی فعالیت می‌کنند. نکته کلیدی در این ساختار، الزام به حضور این متخصصان در جلسات و الزام اعضای صاحب رأی به استماع و استفاده از نظرات کارشناسی آنها پیش از اتخاذ هر گونه تصمیم است.

۴. الزام به شفافیت: اعضای صاحب رأی (دولتی) موظفند پیش از اتخاذ تصمیم، نظرات کارشناسان متخصص را دریافت کرده و آنها را در ضمیمه تصمیم نهایی خود منتشر نمایند.

لازم به ذکر است؛ این سازوکار می‌تواند ضمن حفظ مسئولیت تصمیم‌گیری در بدنه دولتی (مطابق با اصل (۶۰) قانون اساسی)، با بهره‌گیری از تخصص فنی و الزام به شفافیت عمومی، از تفسیرهای سلیقه‌ای و شعارزدگی جلوگیری کند.

۱. مقدمه

ماده (۷۴) «**قانون برنامه هفتم پیشرفت**»، دولت را به «تولید سالیانه ۲۰ فیلم سینمایی فاخر و ارزشمند» در موضوعات راهبردی نظیر تاریخ، دفاع مقدس، جبهه مقاومت و سبک زندگی ایرانی-اسلامی مکلف کرده است. این حکم، یک تکلیف کمی و کیفی مهم را بر دوش ذی‌نقشان فرهنگی و سینمایی کشور نهاده است. با این حال، اجرای موفقیت‌آمیز این ماده با چالش بنیادین **ابهام در تعریف مفاهیم کلیدی «فاخر»^۱ و «ارزشمند»** روبه‌رو است. فقدان یک تعریف عملیاتی، دقیق و مورد اجماع، می‌تواند به چالش‌های متعددی منجر شود؛ از جمله:

■ **تفسیرهای سلیقه‌ای:** تخصیص بودجه و حمایت‌ها ممکن است بر اساس رویکردهای شخصی مدیران یا فشار محافل خاص صورت گیرد.

■ **هدررفت منابع:** بدون وجود معیارهای شفاف، امکان ارزیابی دقیق طرح‌ها و هزینه‌کرد اعتبارات و نیز سنجش میزان موفقیت آنها در تحقق اهداف قانونگذار وجود نخواهد داشت.

■ **عدم تحقق اهداف راهبردی:** هدف اصلی این حکم قانونی، صرفاً تولید کمی فیلم نیست، بلکه ارتقای عمق راهبردی فرهنگی کشور از طریق آثار تأثیرگذار و ماندگار است که این هدف در سایه ابهام، محقق نخواهد شد.

به‌نظر می‌رسد مقصود قانونگذار از این تکلیف، اصلاح و ایجاد توازن در سبک فرهنگی سینمای ایران نیز بوده است. طی سال‌های اخیر، بخش عمده گیشه در اختیار فیلم‌های خنده‌دار^۲ سطحی و گاه مبتذل قرار داشته است. در مرتبه بعدی نیز فیلم‌های اجتماعی سهم اصلی را به خود اختصاص داده‌اند که در مواردی هم‌راستا با رویکرد سیاه‌نمایی و با هدف جلب نظر جشنواره‌های خارجی تولید می‌شوند. در چنین شرایطی، حکم ماده (۷۴) **قانون برنامه هفتم پیشرفت**، تلاشی برای احیای جایگاه سینمای راهبردی، هویت‌بخش و امیدآفرین در چرخه تولید واکران کشور است که علاوه بر کارکردهای فرهنگی، می‌تواند به رونق اقتصادی و اشتغال‌زایی پایدار در صنعت خلاق سینما نیز منجر شود. بنابراین، گزارش حاضر با هدف رفع این خلأ، به دنبال ارائه یک چارچوب کارشناسی و دقیق برای تعریف «فیلم فاخر و ارزشمند» و تبیین شاخص‌های عینی برای تشخیص مصادیق آن است تا به‌عنوان یک سند راهنما در اختیار نهادهای متولی قرار گیرد.

۱. برای واژه «فاخر» در لغت‌نامه‌ها و فرهنگ‌های معتبر فارسی، این معانی آمده است: نازنده، فخرکننده، بهترین هر چیزی، گرانبه، نیکو، عالی، باارزش.
۲. بسیاری از این آثار را حتی نمی‌توان در چارچوب حرفه‌ای «سینمای کمدی» تعریف کرد.

۲. پیشینه سیاستی و تقنینی^۱

- مفهوم «هنر فاخر» و ضرورت آن، یکی از مفاهیم برجسته در اسناد بالادستی و به‌ویژه بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی است. از منظر ایشان، هنر کارکردی متعالی دارد و با زبان استثنایی و بلیغ خود، قادر به تبیین و ترویج عمیق‌ترین مفاهیم و ارزش‌هاست و از این رو، جهت‌گیری صحیح آن دارای اهمیتی راهبردی است. مرور کلیدواژه‌های پرتکرار در بیانات ایشان،^۲ ابعاد این نگاه را روشن‌تر می‌سازد:
- **هنر متعهد (در مقابل هنر برای هنر):** هنر نباید بی تفاوت و خنثی باشد، بلکه باید در خدمت حقیقت، عدالت و تعالی انسان قرار گیرد [۱] [۲].
 - **تعالی هنری (تلفیق قالب (فرم) قوی و محتوای متعالی):** اثری فاخر است که در زیبایی‌شناسی و فن سرآمد بوده و در عین حال، حامل پیامی عمیق و سازنده باشد [۱] [۳].
 - **هویت ملی و امید آفرینی (در مقابل سیاه‌نمایی):** سینمای فاخر باید بازتاب‌دهنده هویت، تاریخ و افتخارات ملت ایران باشد، روحیه امید و خودباوری را در جامعه تقویت کند و از سیاه‌نمایی و ترویج یأس بپرهیزد [۳] [۴].
 - **مقابله با تهاجم فرهنگی (سینما به مثابه ابزار جنگ نرم):** هنر و سینما به‌عنوان یکی از مؤثرترین ابزارها در جنگ نرم، باید بتواند در برابر روایت‌های مخدوش و مغرضانه دشمنان، روایتی اصیل و حقیقی از ایران اسلامی ارائه دهد [۴] [۵] [۶].

۱. سوابق پژوهشی مرتبط با این حوزه در مرکز پژوهش‌های مجلس، در گزارش با شماره مسلسل ۲۰۵۹۱ درج شده است.

۲. به چند نمونه از دیدارهای حاوی بیانات مرتبط در انتهای هر محور ارجاع داده شده است. برای مطالعه بیشتر بیانات مربوط به فهرست‌های موضوعی «هنر انقلابی» و «سینما» به وب‌گاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (khamenei.ir) مراجعه کنید.

جدول ۱. جهت‌گیری‌های کلی و موضوعات توصیه‌شده و پیشنهادی مقام معظم رهبری برای فیلم‌سازی [۱۱]

موضوعات کلی	موضوعات جزئی	تاریخ دیدار/پیام
جهت‌گیری‌های کلی	انعکاس مفاهیم اجتماعی و مفاهیم انقلاب	۱۳۷۰/۷/۱۵
	آشناکردن مردم با مطالبه واقعی‌شان از حکومت	۱۳۸۱/۱۱/۱۵
	حفظ هویت دینی، ملی و انقلابی مردم در آثار سینمایی	
	نمایش عظمت و اهمیت وقوع انقلاب اسلامی	
	زنده کردن ارزش‌های انقلاب اسلامی در ذهن مردم	
	استفاده از عبرت‌های تاریخی برای تبیین وقایع روز	
	تقویت روحیه مسئولیت‌شناسی مردم	
	نگاه امیدوارانه به آینده، پرهیز از سیاه‌بینی و یأس	
	مغلوب نشدن در برابر جو سینمای غرب	
	بهره‌گیری از قصه، داستان و فیلم‌نامه قوی	
سیره اهل بیت (ع)	پرهیز از تناقض بین تصاویر و پیام‌های اثر هنری با هدف آن	
	انتقاد واقعی به‌جای نق زدن	۱۳۸۹/۴/۱۲
سبک زندگی	نمایش چالش خیر و شر	۱۳۸۱/۱۱/۱۵
	الگوسازی از سیره اهل بیت (ع) برای زنان و جوانان، در تولیدات	
	نمایش الگوهای واقعی زندگی ائمه (ع) به‌جای الگوهای منحن‌غربی	
عدالت	فرهنگ قرآنی‌کار و تلاش برای خدا	۱۳۷۰/۲/۱۱
	زنده کردن اهمیت ایثار، انفاق، زهد و ریاضت شخصی	۱۳۸۱/۱۱/۱۵
نماز	احیای انضباط، جدیت در کار و احساس مسئولیت	۱۳۸۵/۳/۲۳
	تکیه ملت ما به فرهنگ خود پس از ۲۰۰ سال القای فرهنگ غرب	۱۳۸۱/۱۱/۱۵
فلسطین	نشر فرهنگ عدالت‌خواهی	
	نشان دادن اینکه بسیاری از مشکلات امروز ما ریشه در کم‌اعتنایی به عدالت دارد.	۱۳۸۱/۶/۱۶
ارائه و تبلیغ چهره‌ای زیبا از نماز و نشان دادن اینکه: ۱. نماز به مامصونیت می‌بخشد؛ ۲. نماز بن‌بست‌های فکری را می‌شکند؛ ۳. نماز راه را روشن می‌سازد.		
فلسطین	پرهیز از نمایش چهره مهجور و بی‌نشاط از نماز جماعت در فیلم‌ها	۱۳۸۳/۶/۱۰
	انعکاس فاجعه غصب خونین فلسطین و معرفی عوامل اصلی آن از جمله انگلیس	۱۳۹۰/۷/۹
	توصیف ماجرای اشغال و ظلم بی‌سابقه به ملت فلسطین	۱۳۹۱/۱۲/۱

تاریخ دیدار / پیام	موضوعات جزئی	موضوعات کلی
۱۳۷۹/۷/۶	نشان دادن برنامه دشمن برای از بین بردن عزت ملی ما	دشمن‌شناسی
۱۳۸۱/۱۱/۱۵	نشان دادن حاکمیت دیکتاتوری پول و شهوت در دنیا	
	تقویت دشمن‌ستیزی مردم با مشخص کردن دشمن اصلی در آثار	
	نمایش خلاصه نشدن ارزش‌ها در سود شخصی و عمومی	
۱۳۶۹/۵/۷	نشان دادن پیشرفت‌ها و دستاوردهای انقلاب در حوزه سازندگی	تاریخ انقلاب اسلامی و بیداری اسلامی
۱۳۶۹/۱۰/۱۱	خاطرات خوش دوران انقلاب	
۱۳۷۹/۷/۶	نشان دادن جهت‌گیری ضد آمریکایی و ضد اسرائیلی در تظاهرات انقلابی مردم	
۱۳۸۰/۵/۱	انعکاس اثرات ضربه انقلاب به اقتدار فرهنگ غربی	
۱۳۸۱/۱۱/۱۵	نشان دادن مصادیق فداکاری ملت ایران در جریان انقلاب اسلامی	دفاع مقدس
۱۳۷۱/۹/۴	زندگی جانبازان و صبر و افتخار آنان به مقام جانبازی	
۱۳۷۲/۸/۳۰	نمایش عظمت حضور یکپارچه مردم در دفاع مقدس	
۱۳۷۷/۲/۲۲	مظلومیت مطلق ما در جنگ تحمیلی	
۱۳۷۹/۷/۶	نگاه به حوادث پیرامون جنگ از زوایای دیگر: از داخل خانه‌ها، راه‌ها، مجموعه‌های تصمیم‌گیر در جنگ و مجامع بین‌المللی	
	روایت ایستادگی و پیروزی مطلق ایران در جنگ	
۱۳۸۰/۵/۱	زیبایی فداکاری ملت ایران در دفاع مقدس	
	به جبهه رفتن جوانان برای دفاع از دین و میهن	
	حماسه‌آفرینی پشت جبهه‌ها توسط مادران، پدران و همسران و فرزندان	
۱۳۸۵/۳/۲۳	ظرافت‌های دفاع یک ملت با دست خالی	
	زندگی شهیدان برونسی، همت، خرازی	
۱۳۸۸/۶/۲۴	روایت خصلت‌های والای انسانی رزمندگان: شجاعت، ایثار، اخلاص، صداقت، صفا و تدبیر	
۱۳۹۱/۵/۲۵	نمایش روحیه و معنویت آزادگان در زندان‌ها و اردوگاه‌ها	
	خاطرات و نحوه اسارت آزادگان	

این نگاه راهبردی نشان می‌دهد که «فیلم فاخر» مدنظر گفتمان انقلاب اسلامی، اثری است که در اوج قله‌های هنری، رسالت فرهنگی و تمدنی خود را نیز به انجام برساند.^۱ افزون بر این، در سند «نقشه مهندسی فرهنگی کشور» نیز اشاره‌های گوناگونی به هنر و سینمای مطلوب در حکمرانی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران شده است:

جدول ۲. جایگاه هنر و سینمای فاخر و ارزشمند در سند نقشه مهندسی فرهنگی کشور

محتوای سند	بند مرتبط
دستیابی به هنر متعهد به ارزش‌های اسلامی، انقلابی، معرفت‌افزا، بصیرت‌بخش و استکبارستیز.	هدف کلان ۹
تبیین، ترویج و نهادینه‌سازی هنر متعهد، تعالی‌بخش، شوق‌آفرین و استکبارستیز و تعمیق درک زیباشناسانه عمومی و بهره‌گیری از ظرفیت هنر در تعمیق فرهنگ اسلامی- ایرانی و گفتمان انقلاب اسلامی مبتنی بر فرمایشات امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی).	راهبرد کلان ۹
۲. توسعه و حمایت از آفرینش آثار و محصولات فرهنگی و صنایع هنری بومی و ملی برای تبیین و ترویج ارزش‌های اسلامی- ایرانی و دفاع مقدس و مقابله با محصولات فرهنگی و هنری معارض با ارزش‌های اخلاقی و انسانی.	راهبردهای ملی مربوطه (ذیل) راهبرد کلان (۹)
۷. معرفی و عرضه ارزش‌ها و اندیشه‌های انقلاب اسلامی در قالب هنر.	
۸. نقش‌آفرینی جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان قطب هنر متعالی به‌ویژه سینمای پاک و ارزش‌مدار در جهان اسلام و عرصه بین‌الملل و پشتوانه بیداری اسلامی و بیداری ملت‌ها.	
۹. توسعه سینمای معرفت‌افزا و بصیرت‌بخش و ایجاد هماهنگی و هم‌افزایی بین سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی در حوزه سینما و زمینه‌سازی برای حمایت نهاد‌های دینی و فرهنگی از سینمای غیرحرفه‌ای.	اقدامات ملی مربوطه (ذیل راهبرد کلان ۹)
۷. اولویت‌دهی دستگاه‌های فرهنگی و هنری به موضوعاتی از جمله: پشتیبانی مادی و معنوی از دستگاه‌های فرهنگی و هنری در پرداختن به موضوعات اولویت‌دار از قبیل معارف و تاریخ و سیره پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)، داستان‌ها و معارف قرآنی، انتظار و مهدویت، نقش روحانیت در نهضت‌های دوپست‌ساله اخیر، ملی‌شدن صنعت نفت، ماهیت و وقایع انقلاب اسلامی، دفاع مقدس، مقاومت و بیداری اسلامی، شخصیت‌های بزرگ اسلامی و ایرانی، استکبارستیزی و حمایت از مستضعفان با رویکرد تعالی و پیشرفت همه‌جانبه در عرصه‌های هنری به‌ویژه ادبیات، شعر، قصه و رمان، موسیقی و فیلم‌نامه و فیلم.	
۹. ساماندهی و حمایت از فرایند تولید آثار هنری مبتنی بر ارزش‌های اسلامی به‌ویژه فیلم، آثار مستند و پویانمایی از مرحله آفرینش ادبیات داستانی و فیلم‌نامه تا فیلم‌سازی.	
۱۰. بهره‌گیری مؤثر از متون ادبی، عرفانی، حکمی و تاریخی تمدن اسلامی و انقلاب اسلامی در جهت تقویت محتوای فیلم‌نامه‌ها و متون مرتبط با هنرهای نمایشی.	

مأخذ: نگارنده.

۱. افزون بر ابعاد کلان بیان شده، جهت‌گیری‌های کلی و موضوعات توصیه شده توسط مقام معظم رهبری (مدظله العالی) که در دیدارها و پیام‌های گوناگون برای فیلم‌سازی به اهالی سینما پیشنهاد کرده‌اند، در پیوست گزارش آمده است.

مرور این راهبردها و اقدامات نشان می‌دهد که از منظر سیاستگذار کلان فرهنگی، «سینمای فاخر و ارزشمند» دارای چند ویژگی بنیادین است: ۱. متعهد به ارزش‌های اسلامی-ایرانی و گفتمان انقلاب اسلامی است؛ ۲. کارکردی معرفت‌افزا و بصیرت‌بخش دارد؛ ۳. ابزاری برای مقابله با تهاجم فرهنگی و استکبارستیزی محسوب می‌شود و ۴. باید با پرداختن به موضوعات اولویت‌دار و با حمایت هدفمند از مرحله فیلم‌نامه تا تولید، ایران را به قطب سینمای ارزش‌مدار در جهان تبدیل کند.

۳. مفاهیم مشابه «فیلم فاخر و ارزشمند» در سینمای جهان

مفهوم حمایت از سینمای ملی و آثاری که فراتر از گیشه، اهداف فرهنگی و هنری راهبردی را دنبال می‌کنند، در اغلب کشورهای سرآمد در سینما وجود دارد؛ هر چند با عناوین و سازوکارهای متفاوت:

■ **سینمای آمریکا:** مفهوم «فیلم اعتبار‌آور»^۱ به فیلم‌هایی اطلاق می‌شود که با هدف کسب جوایز معتبر (نظیر اسکار) و تحسین منتقدان ساخته می‌شوند.^۲ این آثار معمولاً دارای مضامین جدی، تاریخی یا اجتماعی و ارزش تولیدی بالا بوده و اعتبار شرکت‌های تولید و پخش را افزایش می‌دهند [۷].

■ **سینمای فرانسه:** مفهوم «سینمای مؤلف»^۳ و سینمای «هنر و تجربه»^۴ به شدت مورد حمایت دولت (از طریق نهادی مانند «مرکز ملی سینمای فرانسه»)^۵ است. در این نگاه، فیلم به‌عنوان اثر هنری شخصی کارگردان نگرینده می‌شود و دولت از آثاری که به غنای فرهنگی کشور کمک می‌کنند، پشتیبانی مالی می‌کند [۸].

■ **سینمای کره جنوبی:** دولت با حمایت هوشمندانه از سینمای ملی، نه تنها به موفقیت‌های چشمگیر تجاری در سطح جهان (در چارچوب سیاست موج کره‌ای)^۶ دست یافته، بلکه با تولید آثار تحسین‌شده‌ای مانند «انگل»^۷ قدرت نرم و اعتبار فرهنگی خود را به نمایش گذاشته است [۹].

■ **سینمای چین:** دولت چین با حمایت مستقیم و راهبردی از فیلم‌های موسوم به «ملودی اصلی»^۸، از سینما به‌عنوان ابزاری برای تحکیم غرور ملی و ترویج روایت رسمی خود از تاریخ و پیشرفت بهره می‌برد. این رویکرد، با ترکیب هوشمندانه مفاهیم ایدئولوژیک و زیبایی‌شناسی سینمای تجاری، به تولید آثار پرهزینه و پر فروش می‌مانند «صخره سرخ»، «نبرد در دریاچه چانگ‌جین»، «زمین سرگردان» و «پویانمایی «نه‌ژا» منجر شده است. هدف از این سیاست دوگانه، هم تسلط بر گیشه داخلی در رقابت با هالیوود و هم نمایش قدرت نرم و چهره‌های مدرن و یکپارچه از چین در عرصه جهانی است [۱۰].

این نمونه‌ها نشان می‌دهند که تفکیک میان «سینمای تجاری صرف» و «سینمای فرهنگی، هنری یا ملی» یک رویکرد جهانی است و دولت‌های کشورهای پیشرو در سینما نیز برای حفظ هویت فرهنگی و افزایش نفوذ خود، سازوکارهایی برای حمایت از تولید آثار «فاخر و ارزشمند» طراحی کرده‌اند.

1. Prestige Picture

۲. برای مقایسه در این زمینه می‌توان به اصطلاح «فیلم جایزه‌بگیر / جشنواره‌ای» (Award Bait) نیز اشاره کرد که اصطلاحی اغلب کنایه‌آمیز در صنعت سینماست و برای فیلم‌هایی به کار می‌رود که به‌منظر می‌رسد به شکلی حساب شده و با استفاده از تأکیدات مضمونی و روایی جایزه‌پسند (مانند پرداخت‌های هدایت‌شده و گاه سوگیرانه در خصوص سیاست، اقلیت‌های جنسی و تبعیض‌های اجتماعی) مهندسی شده‌اند تا صرفاً جوایز سینمایی را (فارغ از میزان استقبال مخاطب یا فروش گیشه) به دست آورند [۱۲].

3. Cinéma D'auteur

4. Art et Essai

5. Centre National du Cinéma et de L'image Animée (CNC)

6. Hallyu

۷. فیلم سینمایی «انگل» (Gisaengchung)، محصول سال ۲۰۱۹ و برنده بیش از ۳۰۰ جایزه هنری و سینمایی بین‌المللی (از جمله ۴ اسکار در شاخه‌های اصلی) است [۱۳].

8. Main Melody (zhu xuanlü: 主旋律)

۴. انگاره‌هایی نادرست پیرامون چیستی «فیلم فاخر»

یکی از انگاره‌های رایج اما نادرست، برابر دانستن «فیلم فاخر» با «فیلم پرهزینه»^۱ است. در حالی که به تصویر کشیدن برخی موضوعات متعالی همچون حماسه‌های دینی و تاریخی یا دفاع مقدس، طبیعتاً تولید بزرگ مقیاس را اقتضا می‌کند، اما «فاخر بودن» یک اثر، ریشه در کیفیت هنری، عمق اندیشه و قدرت اثرگذاری آن دارد و نه صرفاً حجم بودجه. به عبارت دیگر، فیلم پرهزینه لزوماً فاخر نیست و فیلم فاخر نیز لزوماً پرهزینه نیست. سینمای ایران سرشار از آثاری است که با وجود هزینه‌های تولید متعارف، به دلیل اصالت هنری و پرداخت عمیق، در زمره آثار فاخر و ماندگار قرار گرفته‌اند. فیلم‌هایی نظیر «بوی پیراهن یوسف»، «آژانس شیشه‌ای»، «مهاجر»، «رنگ خدا»، «روز واقعه»، «مادر»، «شیار ۱۴۳»، «بچه‌های آسمان»، «مهمان مامان»، «خواهران غریب»، «خیلی دور خیلی نزدیک»، «یه حبه قند»، «طلا و مس»، «بید مجنون»، «لیلی با من است» و ... نمونه‌هایی هستند که اثبات می‌کنند ارزشمندی یک اثر، بیش از آنکه وابسته به بودجه یا حتی ژانر خاصی باشد، به اندیشه و هنر سازندگان متکی است.

انگاره نادرست دیگر، مساوی دانستن فیلم فاخر با آثار «سفارشی» و «شعارزده» است. این نگرانی از آنجا ناشی می‌شود که حمایت دولتی از یک اثر، ممکن است به دخالت در محتوا و تبدیل آن به بیانیه‌ای تبلیغاتی و فاقد ظرافت هنری منجر شود. البته این دغدغه کاملاً بی‌اساس نیست و تجربه تولید برخی آثار ضعیف که در دام شعارزدگی گرفتار آمده‌اند، این انگاره را تقویت کرده است. با این حال، چارچوب پیشنهادی در این گزارش، دقیقاً در نقطه مقابل این آسیب قرار دارد. اثری که «شعاری» باشد، بنابه تعریفی که در ادامه ارائه می‌شود، فاقد «پردازش عمیق و غیر کلیشه‌ای» و «شخصیت‌پردازی چندبعدی» بوده و ذیل تعریف «فیلم فاخر» قرار نمی‌گیرد. در واقع، این چارچوب، نهاد حاکمیتی را به حمایت از آثاری موظف می‌کند که با تعالی هنری، یک موضوع راهبردی را به تجربه‌ای انسانی، عمیق و ماندگار تبدیل می‌کنند؛ امری که در تضاد کامل با تبلیغات سطحی و مستقیم قرار دارد.

1. Big Production.

۵. لزوم طراحی سازوکار اجرایی تشخیص فیلم فاخر و ارزشمند

چنانکه تشریح شد، چالش بنیادین در اجرای ماده (۷۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت، ابهام در مفاهیم کیفی «فاخر» و «ارزشمند» است. اتکا به انگاره‌های نادرستی همچون «پرهزینه بودن» یا «سفارشی بودن» نیز نه تنها این ابهام را رفع نمی‌کند، بلکه می‌تواند به هدررفت منابع و دور شدن از اهداف راهبردی قانونگذار منجر شود. در این نقطه، باید توجه داشت که ارائه یک تعریف مفهومی و نظری صرف، هر چند دقیق و جامع باشد، برای حل این مسئله در مرحله اجرا کافی نیست. مفاهیم بنیادینی همچون «غنا و محتوایی» یا «تعالی هنری»، مقولاتی کیفی، تخصصی و تاحدی تفسیر پذیرند. همین ماهیت کیفی می‌تواند مانعی برای اجرای قانون و مدخلی برای بروز تفسیرهای سلیقه‌ای، فشار محافل خاص و سیاست‌زدگی در تخصیص منابع و حمایت‌ها باشد. بنابراین، گذار از ابهام مفهومی به تحقق عینی، نیازمند یک سازوکار اجرایی شفاف، تخصصی و ساختارمند است. این سازوکار باید بتواند مفاهیم کیفی را به معیارهای قابل سنجش نزدیک کرده و فرایند تشخیص مصادیق را از حوزه تصمیم‌گیری فردی و سلیقه‌ای خارج سازد.

چارچوب پیشنهادی که در ادامه ارائه می‌شود، دقیقاً با همین هدف طراحی شده است تا به عنوان پیش‌نویس یک «آیین‌نامه اجرایی» برای رفع ابهام عمل کند. این چارچوب، منطق رفع ابهام خود را بر سه پایه استوار می‌سازد:

۱. **ایجاد مرجعیت تخصصی:** به جای سپردن تصمیم به یک فرد یا نهاد خاص، تشخیص این امر به «کارگروه ارزیابی سینمای فاخر و ارزشمند»، سپرده می‌شود. حضور ترکیبی از متخصصان سینما (کارگردان، فیلم‌نامه‌نویس، منتقد)، صاحب‌نظران فرهنگی و نمایندگان نهادی، ضریب اعمال سلیقه را کاهش داده و ارزیابی را تخصصی می‌سازد.

۲. **تجزیه مفهوم به مؤلفه‌های قابل سنجش:** این چارچوب، مفهوم کلی «فاخر و ارزشمند» را به سه مؤلفه بنیادین و قابل تفکیک «غنا و محتوایی»، «تعالی هنری» و «ظرفیت اثرگذاری» تجزیه کرده و زمینه ارزیابی دقیق‌تر و عینی‌تر را فراهم می‌کند.

۳. **ایجاد فرایند شفاف و دوماه‌ای:** به جای ارزیابی شتاب‌زده و دفعی، یک فرایند دوماه‌ای (ارزیابی پیشینی فیلم‌نامه و ارزیابی پسینی فیلم) با معیارهای مشخص تعریف می‌شود. این فرایند ضمن افزایش شفافیت، دقت سنجش را ارتقا می‌دهد.

۶. چارچوب پیشنهادی برای تعریف و تشخیص فیلم فاخر و ارزشمند

در راستای اجرای بهینه حکم مندرج در ردیف اول جدول شماره (۱۶) ماده (۷۴) «قانون برنامه هفتم پیشرفت» (اهداف کمی سنج‌های عملکردی ارتقای فرهنگ عمومی و رسانه) و به منظور ایجاد وحدت رویه و شفاف‌سازی در فرایند حمایت و تولید، مؤلفه‌ها و معیارهای تشخیص «فیلم سینمایی فاخر و ارزشمند» تبیین می‌شوند. بدیهی است موضوع این چارچوب منحصرأً «فیلم سینمایی» طبق تعاریف مصوب وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است.^۱

ماده (۱) - تعریف

«فیلم فاخر و ارزشمند» اثری سینمایی است که از طریق درهم‌تنیدگی هنرمندانه «محتوای غنی» و «قالب (فرم) متعالی» به شکلی عمیق و خلاقانه به تحکیم هویت ملی، ترویج ارزش‌های ایرانی-اسلامی و ارتقای بینش فرهنگی جامعه، به‌ویژه در موضوعات مصرح در ماده (۷۴) «قانون برنامه هفتم پیشرفت» (تاریخی، دفاع مقدس، جبهه مقاومت و سبک زندگی ایرانی-اسلامی)، پرداخته و به اثری افتخار آفرین با قدرت نفوذ فرهنگی ماندگار در سطح ملی و بین‌المللی تبدیل می‌شود.

ماده (۲) - مؤلفه‌های بنیادین

یک اثر سینمایی برای احراز عنوان «فاخر و ارزشمند» باید در هر سه حوزه زیر دارای برجستگی ملموس و سنجش‌پذیر باشد:

الف) غنای محتوایی و مضمونی: اثر باید از پردازشی عمیق، پژوهش‌بنیان و غیر کلیشه‌ای در روایت موضوع برخوردار باشد. این امر مستلزم ارائه تصویری دقیق، الهام‌بخش و هویت‌آفرین از موضوعات (سوژه‌ها) و ترویج مفاهیمی چون عدالت، امید، معنویت، کرامت انسانی، ستم‌ستیزی، خردورزی، مسئولیت‌پذیری، خانواده‌محوری، خودباوری و انسجام ملی، در لایه‌های زیرین روایت و به دور از شعارزدگی و تخاطب مستقیم است.

ب) تعالی هنری و ساختاری: اثر باید از کیفیت ممتاز در قالب (فرم) و ساختار هنری بهره‌مند باشد. فیلم‌نامه باید دارای ساختار منسجم و شخصیت‌پردازی چندبعدی بوده و کارگردانی، فیلم‌برداری، تدوین، بازیگری، صدا و موسیقی، طراحی صحنه و لباس و دیگر عناصر زیبایی‌شناختی آن در خدمت تعمیق محتوا و اثرگذاری بر مخاطب باشد.

ج) ظرفیت اثرگذاری فرهنگی و ارتباط با مخاطب: اثر باید توانایی ایجاد گفت‌وگو در جامعه، برقراری ارتباط مؤثر با طیف‌های گوناگون مخاطبان و قابلیت عرضه و رقابت در عرصه‌های ملی و بین‌المللی را داشته باشد. این ظرفیت فراتر از فروش تجاری بالا (رسیدن به سوددهی) بوده و قدرت نفوذ فرهنگی و ماندگاری اثر را نیز شامل می‌شود.

تبصره ۱: تأکید قانونگذار بر موضوع «سبک زندگی ایرانی-اسلامی» در کنار موضوعات تاریخی و دفاع مقدس، فرصتی برای تولید آثار فاخر و ارزشمند در ژانرها و گونه‌های متنوع (از جمله درام اجتماعی و سیاسی، ماجراجویی، معمایی، حادثه‌ای، رزمی، علمی-تخیلی، فانتزی، کمدی و ...) فراهم می‌آورد. فاخر و ارزشمند بودن یک اثر به موضوع و ژانر (گونه-سبک) محدود نیست، بلکه به کیفیت پرداخت و عمق نگاه آن مبتنی است.

تبصره ۲: با توجه به تأکید ویژه دیگر احکام «قانون برنامه هفتم پیشرفت» (مانند جدول شماره (۱۶) ماده (۷۴) و بند «پ» ماده (۷۶)) بر حوزه پویانمایی و مخاطب کودک و نوجوان و اهمیت راهبردی تربیت نسل آینده، لازم است تولید فیلم‌های سینمایی پویانمایی ویژه مخاطب کودک و نوجوان که به مؤلفه‌های اثر فاخر و ارزشمند پایبند باشند، در فرایند ارزیابی و حمایت مورد توجه ویژه قرار گیرد.

۱. براساس بند «۱-۲» دستورالعمل‌های «صدور پروانه فیلم‌سازی» و «صدور پروانه نمایش فیلم» (مصوب ۱۴۰۰/۲/۱۲ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)، تعریف فیلم سینمایی عبارت است از: «فیلمی که مدت زمان آن بیش از ۷۵ دقیقه بوده و هدف از تولید آن نمایش عمومی در سالن‌های نمایش فیلم است».

ماده (۳) - کارگروه ارزیابی سینمای فاخر و ارزشمند

به منظور تحقق اهداف این مصوبه و اجرای فرایندهای ارزیابی و احراز، «کارگروه ارزیابی سینمای فاخر و ارزشمند» ذیل سازمان امور سینمایی و سمعی-بصری تشکیل می‌شود. تصمیمات این کارگروه، مبنای نهایی برای احراز عنوان «فاخر و ارزشمند» و برخورداری آثار از حمایت‌های مربوطه است.

الف) ترکیب اعضا: این کارگروه متشکل از هشت عضو حقیقی و حقوقی به شرح زیر است که با حکم رئیس سازمان امور سینمایی برای مدت دو سال انتخاب می‌شوند:

۱. معاون ارزشیابی و نظارت سازمان امور سینمایی (به عنوان رئیس کارگروه) که مسئولیت مدیریت جلسات، هماهنگی بین اعضا و ابلاغ مصوبات را بر عهده دارد.

۲. نماینده شورای صدور پروانه فیلم‌سازی سینمایی به انتخاب رئیس سازمان امور سینمایی.

۳. نماینده شورای بازبینی فیلم به انتخاب رئیس سازمان امور سینمایی.

۴. یک نفر از کارگردانان یا تهیه‌کنندگان با حداقل ۱۵ سال سابقه حرفه‌ای مؤثر و دارای تجربه کسب جوایز معتبر ملی یا بین‌المللی به پیشنهاد خانه سینما و انتخاب رئیس سازمان امور سینمایی (بدون حق رأی).^۱

۵. یک فیلم‌نامه‌نویس عضو کانون فیلم‌نامه‌نویسان سینمای ایران با حداقل ۱۵ سال سابقه حرفه‌ای، دارای آثار سینمایی تولید و تحسین شده و سابقه کسب جوایز معتبر ملی در رشته فیلم‌نامه‌نویسی به پیشنهاد خانه سینما و به انتخاب رئیس سازمان امور سینمایی (بدون حق رأی).

۶. یک منتقد سینمایی عضو انجمن صنفی منتقدان و نویسندگان آثار سینمایی ایران با حداقل ۱۰ سال سابقه نقدنویسی مستمر در رسانه‌های رسمی و معتبر و دارای تألیفات تخصصی به پیشنهاد خانه سینما و به انتخاب رئیس سازمان امور سینمایی (بدون حق رأی).

۷. یک صاحب‌نظر برجسته در حوزه فرهنگ، ارتباطات و هنر (ترجیحاً عضو هیئت علمی دانشگاه‌های تراز اول داخلی در رشته‌های مرتبط) دارای آثار پژوهشی و تألیفی معتبر به انتخاب وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی (بدون حق رأی).

۸. یک نماینده از کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی به انتخاب هیئت رئیسه این کمیسیون (به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی).

ب) وظایف و اختیارات:

۱. بررسی و ارزیابی طرح‌ها و فیلم‌نامه‌ها بر اساس معیارهای «ارزیابی پیشینی» (مذکور در بند «الف» ماده (۴)).

۲. بررسی و ارزیابی نسخه نهایی فیلم‌ها بر اساس معیارهای «ارزیابی پسینی» (مذکور در بند «ب» ماده (۴)).

۳. تدوین و تصویب شیوه‌نامه‌های اجرایی، دستورالعمل‌های امتیازدهی و «فهرست منتقدان سینمایی معتبر» (مذکور در جزء «۲» بند «ب» ماده (۴)).

۴. تصمیم‌گیری نهایی در خصوص احراز یا عدم احراز عنوان «فاخر و ارزشمند» برای اثر به منظور بهره‌مندی از حمایت‌های سازمان امور سینمایی.

۵. تشکیل جلسات کارگروه منوط به حضور اکثریت اعضای آنها (هر سه نفر حقوقی با حق رأی + حداقل دو نفر بدون حق رأی) است و بدون حضور اعضا، جلسات یاد شده اعتبار ندارند. کارشناسان مذکور موظفند نظرات خود را به شکل شفاهی در جلسه و به طور کتبی به اعضای کارگروه ارائه دهند و بدون استماع نظرات و دریافت نظرات کتبی آنها، صدور رأی و اتخاذ تصمیم توسط اعضای کارگروه امکان‌پذیر نیست. کارگروه مذکور موظف است نظرات کتبی کارشناسان را در ضمیمه آرا یا تصمیمات خود قید و منتشر کنند و عدم ذکر نظرات موجب بی‌اعتباری و بطلان آرا و تصمیمات کارگروه می‌باشد. کارگروه موظف است؛ آرا و تصمیمات خود را در سامانه یا درگاه سازمان بارگذاری و در

۱. مطابق اصل شصتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، «اعمال قوه مجریه جزء در اموری که در این قانون مستقیماً بر عهده رهبری گذارده شده، از طریق رئیس‌جمهور و وزراست». لذا این گونه تفسیر می‌شود که افرادی بیرون از دولت نمی‌توانند در امور اداری و اجرایی دولت حق رأی داشته باشند.

دسترس عموم مردم قرار دهند.

ماده (۴) - معیارهای تشخیص و فرایند ارزیابی دومرحله‌ای

تشخیص و احراز عنوان «فیلم فاخر و ارزشمند» برای یک اثر سینمایی، مستلزم طی فرایندی تخصصی، شفاف و دومرحله‌ای (پیشینی و پسینی) است. این فرایند، مستقل از ساز و کار قانونی صدور پروانه‌های فیلم‌سازی و نمایش فیلم عمل می‌کند. ورود طرح‌ها به مرحله «ارزیابی پیشینی» جهت برخورداری از حمایت‌های ویژه، منوط به اخذ «پروانه فیلم‌سازی سینمایی» از شورای ذی‌صلاح در سازمان امور سینمایی به‌عنوان پیش شرط لازم است. هدف از این فرایند، تضمین انطباق ظرفیت‌های بالقوه طرح و نیز کیفیت نهایی و اثرگذاری محصول ساخته شده با مؤلفه‌های بنیادین مذکور در ماده (۲) است.

الف) ارزیابی پیشینی (بررسی طرح و فیلم‌نامه): این مرحله، پس از صدور «پروانه فیلم‌سازی سینمایی» و عموماً پیش از آغاز مرحله پیش تولید، به‌منظور سنجش ظرفیت بالقوه یک طرح برای تبدیل شدن به اثر فاخر و ارزشمند انجام می‌شود. معیارهای سنجش در این مرحله عبارتند از:

۱. **غنای پژوهشی و اصالت طرح:** ارائه سند پژوهشی مدون و قابل دفاع (متناسب با موضوع فیلم) که نشان‌دهنده تسلط و نگاه عمیق و دقیق گروه سازنده به ابعاد موضوع باشد. همچنین طرح باید منظر و روایتی نو ارائه داده و از تکرار الگوهای منسوخ، کلیشه‌ای و اشباع شده بپرهیزد.
۲. **کیفیت ساختاری فیلم‌نامه:** کسب امتیاز بالا در ارزیابی تخصصی فیلم‌نامه که طی آن محورهای چهارگانه زیر (هریک با وزن ۲۵ از ۱۰۰) به‌طور مشخص و مجزا سنجیده می‌شوند. حداقل امتیاز لازم برای هر محور، ۱۵ از ۲۵ و حداقل امتیاز لازم تجمیعی، ۷۵ از ۱۰۰ است.

۱-۲. **پیرنگ:** انسجام ساختار دراماتیک، پیروی از منطق روایی مستحکم و برخورداری از ضرباهنگ و کشش مناسب بدون حفره‌های داستانی.

۲-۲. **شخصیت پردازی:** خلق شخصیت‌های باورپذیر و چندبعدی با تضادهای درونی که در طول داستان، قوس شخصیتی معنادار و تحولی منطقی و برخاسته از رویدادها را طی می‌کنند.

۳-۲. **دیالوگ نویسی:** برخورداری از دیالوگ‌های موجز، عمیق و شخصیت‌مند که متناسب با فضا بوده و ضمن پرهیز از بیان مستقیم، دارای کارکرد دراماتیک (در پیشبرد داستان یا تعمیق شخصیت) باشند.

۴-۲. **خلاقیت و نوآوری:** ارائه زاویه دیدی تازه و نوآوری در پرداخت موضوع، به‌ویژه در طراحی نقاط عطف غافلگیرکننده، اما منطقی و خلق یک پایان‌بندی معنادار و تأمل برانگیز.

۳. **انطباق راهبردی:** هم‌سویی جهان‌بینی حاکم بر فیلم‌نامه و پیام نهایی آن با یک یا چند مورد از مفاهیم بنیادین مذکور در بند «الف» ماده (۲)، به شکلی که اثر در نهایت به تقویت و نهادینه‌سازی آن ارزش‌ها بینجامد.

۴. **ظرفیت اثرگذاری بالقوه:** برخورداری طرح و فیلم‌نامه از ظرفیت‌های روایی و مضمونی برای ایجاد گفتمان‌های ملی و همچنین دارا بودن مضامین دینی و انسانی جهان‌شمول که قابلیت ارتباط با مخاطب بین‌المللی را داشته باشد. ارائه برنامه اولیه و راهبردی از سوی تهیه‌کننده برای عرضه داخلی و توزیع بین‌المللی می‌تواند به‌عنوان یک امتیاز مثبت و مؤید این ظرفیت، ارزیابی شود.

ب) ارزیابی پسینی (ارزیابی نسخه نهایی فیلم): این مرحله که پس از اتمام فرایند تولید و بر روی نسخه نهایی فیلم انجام می‌شود، به‌منظور ارزیابی میزان انطباق محصول نهایی با مؤلفه‌های بنیادین (مذکور در ماده (۲)) و احراز نهایی عنوان «فاخر و ارزشمند» صورت می‌پذیرد. معیارهای سنجش در این مرحله عبارتند از:

۱. تحقق تعالی هنری و فنی:

۱-۱. **انسجام هنری و کارگردانی:** موفقیت کارگردان در تحقق اهداف فیلم‌نامه، خلق اثری باورپذیر و منسجم و کسب ارزیابی مثبت

از اکثریت اعضای کارگروه ارزیابی.

۱-۲. استاندارد فنی: بر خورداری از کیفیت استاندارد و قابل قبول در سطح سینمای حرفه‌ای کشور در همه عناصر فنی (از قبیل فیلم برداری، تدوین، بازیگری، صدا و موسیقی، طراحی صحنه و لباس و...) به شکلی که هیچ‌یک از عناصر دچار ضعف مشهود و آسیب‌رسان به کلیت اثر نباشد.

۲. میزان اثرگذاری و بازخوردها:

۱-۲. باز خورد منتقدان: کسب ارزیابی کلی مثبت از حداقل ۹۰ درصد از منتقدان سینمایی عضو «فهرست منتقدان سینمایی معتبر» (مصوب کارگروه ارزیابی).

۲-۲. مقبولیت و گفتمان سازی عمومی: «مرکز رصد فرهنگی کشور» مکلف است حداکثر ظرف مدت دو ماه پس از آغاز اکران عمومی، گزارش تحلیلی میزان اثرگذاری فیلم در فضای عمومی را مبتنی بر تحلیل روشمند محتوای رسانه‌های جمعی، برخط و اجتماعی معتبر و پرمخاطب، به کارگروه ارزیابی ارائه دهد. احراز این معیار، منوط به کسب نتیجه «جریان سازی مثبت و گسترده» در گزارش مذکور است.

۳. کسب افتخارات ملی و بین‌المللی:

۱-۳. موفقیت در جشنواره‌های ملی: کسب حداقل یکی از جوایز اصلی (از قبیل بهترین فیلم، بهترین کارگردانی، بهترین فیلم‌نامه) در جشنواره‌ها و رقابت‌های معتبر سینمایی ملی (به‌ویژه جشنواره فیلم فجر).

۲-۳. حضور بین‌المللی: تحقق حداقل یکی از این موارد: ۱. کسب جایزه از جشنواره‌های سینمایی معتبر بین‌المللی خارجی (مورد تأیید کارگروه ارزیابی)؛ ۲. اکران تجاری در حداقل سه کشور خارجی (دارای حداقل ۰,۰۱ درصد جمعیت جهان)؛ و ۳. پخش در حداقل یکی از سکوها ویدئوی درخواستی (وی‌اودی) معتبر خارجی.

تبصره ۱: عبور موفق از مرحله «ارزیابی پیشینی» شرط لازم برای ورود طرح به چرخه حمایتی و تخصیص پشتیبانی‌های مادی و معنوی در طول فرایند تولید است. احراز نهایی و رسمی عنوان «فیلم فاخر و ارزشمند» نیز منوط به کسب حد نصاب لازم در مجموعه‌ای از معیارهای «ارزیابی پسینی» به تشخیص و تصویب نهایی کارگروه ارزیابی است.

تبصره ۲: کارگروه مذکور باید حمایت‌ها را به گونه‌ای تنظیم کند تا شامل مراحل ارزیابی پیشینی و پسینی باشد.

منابع و مآخذ

- [۱] سیدعلی حسینی خامنه‌ای، «بیانات در دیدار جمعی از اصحاب فرهنگ و هنر» ۱ مرداد ۱۳۸۰. [درون خطی].
Available: <https://khl.ink/f/3074>.
- [۲] سیدعلی حسینی خامنه‌ای، «بیانات در دیدار جمعی از مدیران، نویسندگان و هنرمندان حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی». دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، ۲۱ آبان ۱۳۶۸. [درون خطی].
Available: <https://khl.ink/f/2219>.
- [۳] سیدعلی حسینی خامنه‌ای، «بیانات در دیدار جمعی از کارگردانان سینما و تلویزیون» دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، ۲۳ خرداد ۱۳۸۵. [درون خطی].
Available: <https://khl.ink/f/3342>.
- [۴] سیدعلی حسینی خامنه‌ای، «دیدار جمعی از مسئولان و دست‌اندرکاران جشنواره مردمی فیلم عمار با رهبر انقلاب». دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، ۱ اسفند ۱۳۹۱. [درون خطی].
Available: <https://khl.ink/f/22068>.
- [۵] سیدعلی حسینی خامنه‌ای، «بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی». دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، ۲۳ مهر ۱۳۹۱. [درون خطی].
Available: <https://khl.ink/f/21252>.
- [۶] سیدعلی حسینی خامنه‌ای، «بیانات در دیدار روحانیون و طلاب تشیع و تسنن کردستان». دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، ۲۳ اردیبهشت ۱۳۸۸. [درون خطی].
Available: <https://khl.ink/f/6772>.
- [7] Time Magazine, "Cinema: Prestige Picture," Time, 16 August 1937. [Online]. Available: <https://time.com/archive/6768387/cinema-prestige-picture/>. [Accessed 5 August 2025].
- [8] CNC, "Aides à l'exploitation de salles de cinéma," Centre national du cinéma et de l'image animée, [Online]. Available: <https://www.cnc.fr/professionnels/aides-et-financements/cinema/exploitation/>. [Accessed 6 August 2025].
- [9] KOFIC, "About KOFIC," Korean Film Council, [Online]. Available: https://www.kofic.or.kr/kofic/business/intr/introKofic_01.do. [Accessed 6 August 2025].
- [10] S. Chen, "Main Melody," China Media Project, 18 February 2022. [Online]. Available: https://chinamediaproject.org/the_ccp_dictionary/main-melody/. [Accessed 5 August 2025].
- [۱۱] سیدعلی حسینی خامنه‌ای، «اینهارا بسازید: موضوعات توصیه شده توسط رهبر انقلاب برای فیلم‌سازی». ۱۶ بهمن ۱۳۹۲. [درون خطی].
Available: <https://khl.ink/f/25224>.

گزیده سیاستی

بهمنظور اجرای مؤثر ماده (۷۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت، فیلم فاخر و ارزشمند باید با چارچوبی سنجش‌پذیر مبتنی بر غنای محتوایی، تعالی هنری و اثرگذاری فرهنگی تعریف و طی دو مرحله پیشینی و پسینی توسط کارگروه ارزیابی سینمای فاخر و ارزشمند ارزیابی شود.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ | صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۲۸۵۵ | پست الکترونیک: irc@majlis.ir

وبسایت: rc.majlis.ir